

ગો. શ્રી દ્વારકેશજી મહારાજ કૃત
મૂલ પુરુષ (મૂલ માત્ર)

(રાગ-બિલાવલ)

મૂલ પુરુષ નારાયણ યજ્ઞ,
શ્રુતિ અવતાર ભયે સર્વજ્ઞ;
શાખા તેતિરીય ગોત્ર ભારહ્વાજ,
તૈલંગ કુલ ઉદિત દ્વિજ રાજ.

છંદ

દ્વિજ રાજતેં હરિ આય પ્રગટે, સોમ યજ્ઞ કિયો જબેં,
કુંડતેં હરિ કહી બાની, જન્મ કુલ તુમ્હારે અબેં;
ચકિત તત્ ક્ષણ ભયે સબ જન, એસી અબલોં ન ભઈ કબે,
સુનત હી મન હરખ કીનો, ઘન્ય ઘન્ય કહ્યો સબેં. ૧

તિન કે પુત્ર ભયે ગંગાઘર,
તિન કે ગણપતિ સુત વદ્ધભ વર;
શ્રી લક્ષ્મણ ભદ્ર અનુભવ ટેવ,
શુદ્ધ સત્વ જયોં શ્રી વસુદેવ.

સત્વગુણ વિદ્યા પયોનિધિ, વિશદ કીર્તિ પ્રકટઈ,
ગામ કાંકર વારમેં રહી, જાતિ સબ હરખિત ભાઈ;
પર્વ પર સકુટુંબ લેકેં, ચલે પ્રગઠૂં, સાથ લે,
સ્નાન-દાન દિવાય દ્વિજઠૂં, ચલે કાશી પાત લે. ૨

કછુક દિન રહીકે ચલે સબ દક્ષણ,
આનંદિત તનુ સકુન સુલક્ષણ;

संपारलयमें जब आये,

एकमागारु गर्भ स्रपित जाताये.

साव जानि यले तहांते, नगर चौडामें बसे,
जगतमें आनंद झेल्यो, दश दिशा मानो हसे;
येन है सुनि यले काशी, झेर पही जन आवहीं,
अग्नि यहुंधा मध्य बालक, देभि सन्भुज घावहीं. 3

मारग दीयो जानि जिय माता,

लिये उछंग मोहे दियो है विधाता;

तात सुनत दौरी कंठ लगाये,

तिहीं छिन मंगल होत बघाये.

मंगल बघायो होत तिहुं पुर, देव दुंदुभि बाजहीं,
जोतसीको लग्न पूछत, प्रथम समयो साधहीं;
धन्य संपत पंद्रहा, पैंतीस माघव मास है,
कृष्ण अेकादशी श्री पक्षमें, प्रकट पदन विलास है. 4

श्री पक्षमें लूं ले आये काशी,

सुंदर रूप नयन सुभ राशि;

सात परस उपपित धराये,

तबतें विधा पढन पढाये.

पढें चारों पेद अइ, जट शास्त्र, महिना चारमें,
तातहुं अचरज लयो, यह कोन रूप बियारमें;
निंद आछ कहुयो प्रभु, संदेह क्योँ तुम करत होँ,
प्रथम जानि लछ है सो, प्रकट जानो अब लयो. 5

જાગ પરી કહ્યો પત્ની આગે,
 યે હેં પૂરણ બ્રહ્મ અનુરાગે;
 શ્રી મુખ વચન કહે શ્રી વલ્લભ,
 માયા મત ખંડન ભયો સુલભ.

સુલભતેં દક્ષિણ પધારે, ગ્યારે બરસકો વપુ ઘરે,
 દેખ મામા હરખકેં, આદર કિયો-‘આવો ઘરે,’;
 વિદ્યા નગર ‘કૃષ્ણદેવ’ રાજા, બહુત મતહી જહાં મિલે,
 જીતવે ‘કનકા ભિષેક’ સૂં, પઢે આવત ઇહાં પહિલે. ૬

રામાનુજ અરુ મદવાચાર્ય
 વિષ્ણુસ્વામી, નિમાદિત્ય હરિ ભજ;
 શંકરમેં અનુસરત ઓર મત,
 યુક્તિ બલતેં આજ સબલ અતિ,
 સબલ સુન આપુહિ પધારે, ક્ષારપેં પહુંચે જબેં;
 ભૃત્ય દોરી પ્રતાપ બરબ્યો. ‘રાય આવો યહાં અબેં,
 રાય આય પ્રણામ કીનો, ‘સભામેં જુ પધારિયે’,
 સુનહો બિનતી કૃપા સાગર, ‘દુષ્ટ મતહિ વિદારિયે’. ૭

ગજગતિ ચાલ ચલે શ્રી વલ્લભ;
 ઇનકી કૃપા ભયે સબ સુલભ;
 રવિકે ઉદય કિરણ જયોં બાઢી,
 તેસી સભા પાંત ઉઠિ ઠાડી.

ઠાકે સબ સ્તુતિ કરે જબ, કિયો ‘માયા મત’ ખંડન,
 શબ્દ ‘જેજે’ હોત સબ મુખ, ભકિત પથ ભુવ મંડન;
 સ્તુતિ કરે ક્ષિજ હાથ જોરેં, રાય મસ્તક નાવહી,
 પરમ મંગલ હોત હેં, ‘કનકાભિષેક’ કરાવહીં. ૮

पाछे जलसों न्हाय बिराजे,
 विनती करी राय मन साजे;
 'द्रव्य सबे अंगीकृत करिये',
 प्रभु बोले 'यह नांहि ग्रहिये.'

'ग्रहिये नाहिन स्नान जलपत, बांट सबकों दीजिये'
 बांट दीनो करी विनति, मोहि शरणा जु लीजिये;
 कृपा करी के शरणा लीनो, थार भरि महोरें धर्यो,
 सप्त ले कें कह्यो, 'द्वैपी-द्रव्य अंगीकृत कर्यो.' (

तहांते पंढरपुर जु सिधारे,
 श्री विह्वल नाथ मिलनकुं पधारै;
 लीमरथी के पार मिले जब,
 दौउ तनमें आनंद बढ्यौ तब.

बढ्यो आनंद करी विनती, आपको यह श्रम लयो,
 कहि श्री विह्वल नाथजने, मित्रता-पथ प्रकटियो;
 हेर श्री गोकुल पधारै, निरज यमुना हरजहीं,
 संग दमलादिक हते, तिनपें कृपा रस बरजहीं. १

अेक समे चिंता चित्त आध,
 द्वैपी किहिं बिध जानी जाध ?
 आसुरीसूं सब मिलित सदाही,
 मित्र होय सो कौन उपाध,

मित्रको जब चित्त धर्यो, तब प्रभु पधारै तिहीं समें,
 मधुर रूप अनंग मोहित, कहत सुध कीने हमें;
 करो अबतें ब्रह्म को, संबंध द्वैपी सुष्टि को,
 पांच दोष न रहे ताके, 'निषेदन' करो दृष्टि सों. १

पयन सुनि हरजे श्री पक्ष्म,
यह आजाते परम अति सुख्म;
कंठ पवित्रा ले पहराये,
मिसरी भोग धरि मन लाये.

भयो लायो चित्तको, तब पुष्टि पथकूं अनुसरे,
शरणा जे आपत निरंतर, काल-भयते ना डरे;
प्रकट सब लीला दिजापत, नंद-नंदन जे करी,
अपनि पर पद पद्म राजी, परिक्कमा मिष उर धरी. १२

इरि पंढरपुर जब आये,
श्री विह्वल नाथ कही मन लाये;
'करि विवाह बहु रूप दिजाओ,
मेरो नाम सुपनको धराओ.

धरो चित्तमें जात यह, काशी विवाह जु होयगो,
में कह्यो द्विज आय बिनती, करे चरणा समोयगो;
आय वहांते विवाह कीनो, अधिक मंगल तब भयो,
नाम धर्यो 'श्री महालक्ष्मी', देभि जोरि दुःख गयो. १३

परिक्कमा त्रीजु चित्त आध,
निकस यले श्री पक्ष्म राध;
कार भंडमें प्रभुने जताध,
अबके मोहिं मिलो मन लाध.

मिलेंगे हरि दास पें, जहां तीन दमन कहावहीं,
इंद्र, नाग जु देव दमन, सो मेरो नाम धरावहीं;
इरके जब प्रज पधारें, पांच सेवक संग है,
सदू है आन्योरमें, तहां द्वारपें ठाडे रहे. १४

सदू कहि 'स्वामि कछु भैहैं ?'

भेधन कहि 'सेपकको लै हे';

एतने प्रभु गिरि उपर बोले,

'लाए नरो दूध' रहे अन बोले.

बोली नरो 'यह पाहुने आये, तिनहीं को बेठारिये',

प्रभु कहत 'भोहें बेर लागत, भली चित्त बियारीये';

ले गए पय प्याय आए, देभ श्री पक्ष्म कछ्यो,

'बरयो होय कछु हमें टीजे', बोल पहेलो ही गछ्यो. १

देभ नरो बोली 'हो पारी',

नाम दिजिये गर्व प्रहारी';

नाम दीनो पूछि 'वे कहां है ?',

कहि-पर्वत पर जाओ तहां है ?',

तहां देभे प्राणपति तब, हुल हुलसि टोउ तन झूलही,

पही समे सुभ कहि न आवे, पंगु गति-मति भूलही;

हसि कछ्यो 'सकुटुंभ आवो, निकट रही सेवा करो',

मानि बनन प्रमाणा कीनो, सासरे दिश पग धर्यो. १

कछुक दिन रही संग ले आये;

जसे अडेलमें निज हरजाये;

संपत पंद्रहा सडसठ आयो,

आसो पदि द्वादशी शुभ गायो.

गायो श्री गोपीनाथजी, जब जन्म लीनो आयके,

जनि बलको रुप हरभित, देत दान बढ़ायके;

झेरके चरणाट आये, कछुक दिन रहे जानके,

धन्य संपत पंद्रहा, धन बहोतरा शुभ मानके. १

પોષ કૃષ્ણ નવમી જબ આઈ,
 ઘર ઘર મંગલ હોત બધાઈ;
 શ્રી વિઠ્ઠલ નાથ પ્રકટ ભયે સુનિ કે,
 કહત ફિરત આનંદ ગણ ગુનિ કે.

આનંદ બાઢયો ચહું દિશા, છબી નિરખી શ્રી વદ્ધભ હસે,
 બેઉ કઘુ મુસકાય ચિતયે, દોઉ હસન મેરે મન બસે;
 તિલક મૃગમદ છિપ્યો હરખિત, કહાંલો ગુણ ગાઈયે,
 કૃપાતેં ઉછલિત નિજ રસ, છિપત નાહીં છિપાઈયે. ૧

શ્રી ગોકુલમેં વાસ સુહાયો,
 શ્રી રૂમિણી, પદ્માવતી-પતિ ગાયો;
 શ્રી ગિરિવર ઘર જિનહી છબિલો,
 શ્રી નવનિત પ્રિય અરવિલો.

છંદ

પ્રિય શ્રી મથુરેશ, શ્રી વિઠ્ઠલેશ, શ્રી ઢ્વારકેશ જુ,
 શ્રી ગોર્વધન ઘર, શ્રી ગોકુલ ચંદ્રમા, શ્રી મધુરેશ જુ;
 શ્રી મદન મોહન અષ્ટ, યહ વિધિ રમણ શ્રી વિઠ્ઠલ નાથકે,
 તાતકો ચિત જાનિ સેવા, વિસ્તરી સબ સાથકે. ૧

પંદ્રહસેં સત્તાણું કાર્તિક,
 વિમલ ઢ્વાદશી મંગલ નિત ઢિંગ;
 પ્રથમ પુત્ર પ્રકટે શ્રી ગિરિઘર,
 ૫૨ ગુણ ધર્મી, ધર્મ ઘુરંઘર.

धुरंधर ऐश्वर्य श्री गोविंद, पंचदश निन्यानपे,
 उर्ज शामल अष्टमी शुभ, गुरु सुदिन प्रकटे जनें;
 ऋतु पियत शृंगार आम्बिन, असित तेरस ब्रांजही,
 श्री बाल कृष्णज महा पराक्रमी. वसु ञ सोलें राजही. २०

कवि सह सुदि सातें श्री गोकुल पति,
 यश स्वरूप माला स्थापित रति;
 सोरहसें ग्यारह कार्तिक सित,
 अर्क बुध रघुनाथ श्री सहित.

छंद

हेतु निज अभिधान प्रकटे, तात आज्ञा मान के,
 तिथि कला बुध मधु छठ, विमल ज्ञान बजानके;
 श्री यदुनाथ प्रकटे रह्यो, पिरह श्री घनश्याम स्वरूपके,
 सह कृष्ण तेरस रविज रिक्ष, सत कला श्री विह्वल भूपके. २१

लामिनी, रानी, कमला बजानी,
 पारपती, जनकी, महारानी;
 कृष्णापती मिलि सातों कहाये,
 यह अलौकिक, रूप महाये.

छंद

महा अलौकिक अग्नि कुल सज, अलौकिक अष्ट छाप है,
 अलौकिक सज लक्ष्म जन जो, शरणा लीने आप है;
 यथा मति कछु बरनि आछ, जानियो यह दास है,
 'श्री द्वारकेश' निरोध भागे, यही झलकी आश है. २२